

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

Економіка праці та соціально-трудові відносини

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань **23 "Соціальна робота"**
Спеціальність **232 "Соціальне забезпечення"**
Освітній рівень **перший (бакалаврський)**
Освітня програма **Управління соціальною сферою**

Статус дисципліни **обов'язкова**
Мова викладання, навчання та оцінювання **українська**

Завідувач кафедри
соціальної економіки

Галина НАЗАРОВА

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри соціальної економіки
Протокол № 2 від 07.09.2021 р.

Розробник:

Мішина Світлана Володимирівна, к.е.н., доц. кафедри соціальної економіки

Лист оновлення та перезатвердження робочої програми навчальної дисципліни

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни

Динамічне середовище функціонування суб'єктів господарювання сприяло посиленню ролі економіки праці в забезпеченні ефективного розвитку їх соціально-трудої сфери. Це обумовило актуальність ґрунтовного вивчення економіки праці. Вивчення дисципліни дає можливість студентові набути досвіду: організації планування, координації, реалізації та контролю соціально-трудої процесів на підприємствах, в організаціях та установах; аналізу трудових показників; виявлення резервів підвищення ефективності використання персоналу, зростання продуктивності праці; удосконалення соціально-партнерських відносин між суб'єктами соціально-трудої відносин; обґрунтування напрямів розвитку ринку праці; аналізу демографічної ситуації в країні.

Навчальна дисципліна «Економіка праці та соціально-трудої відносини» належить до обов'язкових навчальних дисциплін професійного циклу.

Мета навчальної дисципліни: вивчення студентами теоретичних засад та набуття практичних навичок організації економіки праці, які є необхідними для вільного володіння практикою прийняття оптимальних рішень щодо функціонування, розвитку та регулювання соціально-трудої відносин на різних рівнях управління.

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	2
Семестр	4
Кількість кредитів ECTS	5
Форма підсумкового контролю	Іспит

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Пререквізити	Постреквізити
Українська мова (за професійним спрямуванням)	Ринок праці та зайнятість населення
Іноземна мова (за професійним спрямуванням)	Організація та нормування у соціальній сфері
Соціальна та економічна історія України	Міжнародні стандарти соціального забезпечення
Філософія	Етика та культура ділового спілкування
Прикладна математика	Методи нарахування соціальних виплат
Інформатика в соціальній сфері	Основи наукових досліджень соціальних проблем
Вступ до фаху	Соціальний аудит та інспектування
Теорія соціальної роботи	Інформаційно-комунікаційне забезпечення соціальної сфери
Психологія	Комплексний тренінг «Управління соціальною сферою»
Основи економіки та бізнесу	
Креативна економіка та менеджмент	
Соціальна статистика	
Демографія	
Людський розвиток	
Соціологія	
Право соціального забезпечення	

Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
ЗКЗ. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	РН 9. Виявляти готовність до взаємодії з колегами по роботі, приймати управлінські рішення в організації роботи виконавців.
ЗК5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	РН 14. Визначати зміст співпраці з організаціями та установами з метою залучення їх до соціального захисту населення.

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Сутність та макроекономічні аспекти економіки праці та соціально-трудова відносин

Тема 1. Економіка праці та соціально-трудова відносини як напрям наукових досліджень та навчальна дисципліна

1.1. Економіка праці та соціально-трудова відносини як навчальна дисципліна. Загальна характеристика економіки праці та соціально-трудова відносин як науки. Об'єкт, предмет, мета та завдання навчальної дисципліни. Категорійний апарат навчальної дисципліни.

1.2. Взаємозв'язок навчальної дисципліни "Економіка праці та соціально-трудова відносини" з іншими дисциплінами. Зв'язок навчальної дисципліни з економікою праці, управлінням персоналом, економікою підприємства, соціологією праці, фізіологією праці, психологією праці, організацією та нормуванням праці.

1.3. Етапи становлення та тенденції розвитку економіки праці та соціально-трудова відносин. Характеристика етапів становлення економіки праці та соціально-трудова відносин. Розвиток економіки праці та соціально-трудова відносин на сучасному етапі в Україні. Трудовий напрям розвитку економічної думки в Україні. Основні показники розвитку економіки України.

Тема 2. Праця як сфера життя людини та провідний чинник економічної діяльності

3.1. Поняття і сутність категорії "праця". Сутність економічної категорії "праця". Елементи праці. Навчальні дисципліни, що вивчають поняття праці. Основні форми прояву праці. Зміст і характер праці. Функції праці.

3.2. Види праці. Класифікація праці. Характеристика та зміст видів праці. Творча та репродуктивна праця. Фізична та розумова праця. Види праці менеджера з праці та економіста з праці.

3.3. Мотиви та стимули до праці. Внутрішні і зовнішні спонукальні сили підвищення трудової активності робітників. Види мотивації та стимулювання праці. Сутність матеріальної та нематеріальної мотивації. Види стимулів до продуктивної праці.

Тема 3. Соціально-трудова відносини як система

3.1. Сутність та основи державного регулювання системи соціально-трудова відносин. Сутність поняття "соціально-трудова відносини". Функції держави щодо регулювання соціально-трудова відносин.

3.2. Елементи системи соціально-трудова відносин. Система соціально-трудова відносин та її елементи: рівні, предмети, принципи, типи та методи соціально-трудова відносин. Характеристика суб'єктів соціально-трудова відносин.

3.3. Рівні та предмети соціально-трудова відносин. Визначення предмета соціально-трудова відносин на індивідуальному, колективному, міжнародному, мезо-, мікро- і макроекономічному рівнях.

3.4. Типи та види соціально-трудова відносин. Характеристика типів соціально-трудова відносин: патерналізм, соціальне партнерство, конфлікт, конкуренція, дискримінація.

Тема 4. Населення і трудовий потенціал

4.1. *Населення, показники його чисельності і складу.* Склад трудових ресурсів. Показники демографічного навантаження, показник народжуваності, смертності, шлюбності.

4.2. *Економічна структура населення.* Економічно активне і економічно неактивне населення. Склад економічно неактивного населення за методологією МОП.

4.3. *Сутність, кількісні та якісні характеристики трудового потенціалу.* Визначення поняття "трудова потенціал". Складові трудового потенціалу. Кількісні і якісні характеристики трудового потенціалу. Характеристики трудового потенціалу суспільства, підприємства, працівника.

4.4. *Відтворення населення та формування трудового потенціалу.* Сутність відтворення трудових ресурсів. Види та типи відтворення населення. Фази відтворення населення. Інтенсивне та екстенсивне відтворення населення. Оцінка демографічної та трудоворесурсної ситуації в Україні.

Тема 5. Ринок праці

5.1. *Сутність, функції та елементи ринку праці.* Сутність поняття "ринок праці" та його місце в системі ринкових відносин. Елементи ринку праці та механізм їх взаємодії. Кон'юнктура та особливості ринку праці. Інфраструктура ринку праці.

5.2. *Види і моделі ринку праці.* Сегментація, види та моделі ринку праці. Порівняльна характеристика моделей ринку праці. Американська, шведська і японська моделі ринку праці.

5.3. *Державне регулювання ринку праці в Україні.* Методи та інструменти регулювання ринку праці. Класифікація та порівняльна характеристика методів прямої і непрямой дії.

Тема 6. Регулювання зайнятості населення

6.1. *Поняття про зайнятість.* Сутність зайнятості як соціально-економічної категорії. Форми і види зайнятості населення, їх класифікація. Поняття про зайнятість у практиці Міжнародної організації праці. Показники рівня зайнятості.

6.2. *Сутність та види безробіття.* Причини виникнення та особливості безробіття. Види безробіття. Поняття про зареєстроване безробіття та рівень безробіття за методологією Міжнародної організації праці. Показники рівня безробіття. Методика визначення рівня безробіття служби зайнятості та Міжнародної організації праці.

6.3. *Державне регулювання зайнятості.* Сутність та цілі державної політики зайнятості в Україні. Соціальний захист населення від безробіття. Програми зайнятості.

Тема 7. Соціальне партнерство

7.1. *Сутність "соціального партнерства".* Об'єктивні умови виникнення соціального партнерства. Основні принципи соціального партнерства.

7.2. *Суб'єкти соціального партнерства та їх функції.* Держава як посередник в соціально-партнерських відносинах. Функції найманих працівників та роботодавця в соціально-партнерських відносинах.

7.3. *Система колективно-договірного регулювання соціально-трудова відносин.* Колективно-договірне регулювання як форма організації соціального партнерства. Роль профспілкової організації у вирішенні соціально-трудова протиріч і конфліктів. Генеральна, галузеві, регіональні та колективні угоди.

Змістовий модуль 2. Мікроекономічні аспекти економіки праці

Тема 8. Сутність, фактори та резерви зростання продуктивності праці

8.1. *Сутність, методи та показники вимірювання продуктивності праці.* Сутність продуктивності праці. Принципи управління продуктивністю. Показники і методи вимірювання продуктивності праці, що використовують на підприємствах. Динаміка продуктивності праці. Вимірники продуктивності праці.

8.2. *Фактори впливу на продуктивність праці.* Поняття про фактори зростання продуктивності праці. Класифікація факторів зростання продуктивності праці: матеріально-технічні, організаційні, соціально-економічні. Взаємозв'язок факторів і резервів зростання продуктивності праці.

8.3. *Резерви зростання продуктивності праці.* Сутність резервів зростання продуктивності праці. Класифікація резервів зростання продуктивності праці. Резерви зниження робочого часу. Способи виявлення і реалізації резервів.

Тема 9. Організація заробітної плати та стимулювання праці

9.1. *Сутність та функції заробітної плати.* Соціально-економічна сутність поняття "заробітна плата". Функції та принципи організації заробітної плати.

9.2. *Структура фонду оплати праці.* Характеристика структури заробітної плати: фонд основної, додаткової заробітної плати, інші заохочувальні і компенсаційні виплати.

9.3. *Основи організації заробітної плати.* Основи організації та регулювання сплати праці: взаємозв'язок рівня заробітної плати з рівнем цін, продуктивністю, структурою виробництва, доходами і прибутками. Елементи організації заробітної плати: технічне нормування, тарифне нормування праці, форми і системи оплати праці. Механізм регулювання заробітної плати. Нормативна база державного регулювання заробітної плати.

9.4. *Тарифна система оплати праці.* Сутність та призначення тарифної системи оплати праці. Характеристики основних елементів тарифної системи оплати праці: довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників, тарифні сітки, тарифні ставки, посадові оклади. Вдосконалення тарифної системи, застосування єдиної тарифної сітки. Компоненти винагороди за працю.

9.5. *Форми і системи оплати праці.* Перелік та коротка характеристика форм і систем оплати праці.

9.6. *Визначення заробітку при відрядній оплаті праці.* Відрядна форма оплати праці. Умови використання й системи відрядної форми оплати праці: пряма відрядна, відрядно-преміальна, відрядно-прогресивна, непряма відрядна, акордна.

9.7. *Визначення заробітку при погодинній оплаті праці.* Умови використання й системи погодинної форми оплати праці: пряма погодинна, погодинно-преміальна, з нормованим завданням. Організація оплати праці в виробничих бригадах.

9.8. *Безтарифна система оплати праці.* Контрактна система оплати праці. Сутність безтарифної системи оплати праці й особливості організації оплати праці працівників підприємств різних організаційно-правових форм власності.

9.9. *Характеристика систем преміювання.* Види преміювання. Система доплат і надбавок. Основні елементи преміальних систем.

Тема 10. Аналіз і планування трудових показників

10.1. *Сутність та інформаційна база аналізу трудових показників.* Завдання аналізу трудових показників. Інформаційна база аналізу.

10.2. *Аналіз забезпеченості підприємства персоналом.* Оцінка забезпеченості підприємства персоналом. Аналіз складу та структури кадрів. Показники руху персоналу. коефіцієнти плинності, обороту з вибуття, прийому, загального обороту, коефіцієнт стабільності персоналу, коефіцієнт постійності персоналу.

10.3. *Аналіз ефективності використання персоналу.* Структура фонду робочого часу. показники ефективності використання робочого часу. Факторний аналіз фонду робочого часу. Завдання аналізу трудомісткості та продуктивності праці. Показники аналізу трудомісткості та продуктивності праці.

10.4. *Аналіз витрат на оплату праці.* Мета та напрями аналізу виконання плану використання фонду заробітної плати. Аналіз структури, динаміки та ефективності використання Аналіз перевитрат або економії фонду заробітної плати. Визначення середньої оплати праці і спів відношення темпів її підвищення з темпами зростання продуктивності праці.

10.5. *Сутність, методи та завдання планування трудових показників.* Вихідні дані для планування. Завдання планування трудомісткості та чисельності персоналу.

10.6. *Методика планування трудових показників.* Методика планування продуктивності праці за факторами її зростання на основі відносної економії чисельності працівників. Розроблення плану продуктивності праці. Способи планування трудомісткості виробничої програми. Планування чисельності основних робітників та допоміжних робітників. Планування чисельності керівників та фахівців. Методи планування фонду заробітної плати. Етапи визначення планового фонду оплати праці.

Тема 11. Звітність і аудит у сфері праці

11.1. *Статистична звітність з праці.* Склад та структура статистичної звітності з праці. Інформація з форм 1ПВ (кв) та 1 ПВ (міс). Поняття інформаційного забезпечення управління соціально-трудою сферою. Принципи інформаційного забезпечення: об'єктивність відображення процесів у сфері праці; єдність інформації; оперативність інформації, усунення дублювання інформації. Класифікація інформації. Характеристика та структура форм державної статистичної звітності з праці.

11.2. *Сутність, мета та завдання аудиту персоналу.* Поняття про аудит. Закон України “Про аудит та аудиторську діяльність в Україні”. Мета та завдання аудиту персоналу. Сутність аудиту персоналу.

11.3. *Види та процедури аудиту персоналу.* Класифікація аудиту персоналу. Характеристика видів аудиту персоналу. Процедури аудиту персоналу: аудит трудового законодавства; аудит робочих місць; аудит витрат на оплату праці; аудит ефективності використання персоналу.

Тема 12. Організація та нормування праці

12.1. *Сутність і завдання організації праці.* Сутнісна характеристика та завдання організації праці. Наукові принципи організації праці, основні проблеми. Поняття, основні елементи, завдання і принципи організації праці

12.2. *Механізм організації праці.* Елементи організації праці. Управління організацією праці на підприємстві.

12.3. *Організація робочих місць.* Характеристика поділу та кооперації праці. Організація та обслуговування робочих місць. Умови праці та фактори, що їх визначають. Організація охорони праці на підприємстві. Трудова дисципліна.

12.4. *Сутність та завдання нормування праці.* Поняття про нормування праці. Принципи нормування праці.

12.5. *Система нормування праці.* Види нормативів з праці. Зміст нормування праці. Процес нормування праці.

Перелік та зміст лекційних та практичних занять у повному обсязі представлено у рейтинг-плані навчальної дисципліни.

Методи навчання та викладання

Під час вивчення дисципліни застосовуються такі методи навчання, спрямовані на активізацію та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти, як: проблемні лекції, дискусії, презентації, робота в малих групах, міні-тренінги, кейс-метод, міні-лекції, індивідуальна дослідницька робота під час виконання творчого завдання. Семінарське заняття за темою 7 проводиться у формі дискусії і передбачає застосування кейс-методу при в розв'язанні практичних ситуацій щодо вирішення трудових конфліктів в організації. Робота в малих групах з підготовкою презентацій застосовується при вивченні тем 1 і 10. Під час вивчення тем 3, 6 і 9 студенти слухають проблемні лекції, а міні-лекції під час вивчення тем 2, 4, 5 і 11. Опановуючи тему 5, студенти приймають участь у міні-тренінгу з визначення показників зайнятості та економічної активності населення. При вивченні теми 9 студенти на семінарському занятті приймають участь у дискусії на тему “Переваги і недоліки контрактної система оплати праці”. Індивідуальна дослідницька робота застосовується під час виконання творчого завдання (теми 1 – 12).

Порядок оцінювання результатів навчання

Оцінювання результатів вивчення навчальної дисципліни «Економіка праці та соціально-трудова відносини» здійснюється за накопичувальною (100-бальною) системою оцінювання.

Оцінювання здійснюється за такими видами контролю:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит, – 35 балів);

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового іспиту, відповідно до графіку навчального процесу (максимальна кількість балів – 40, мінімальна кількість балів – 25, за якої іспит вважається складеним).

Поточний контроль включає оцінювання роботи студентів під час:

практичних та семінарських занять:

тестування (проводиться 2 рази за семестр. Тест по темам першого змістовного модуля оцінюється максимум у 6 балів, а другого – у 5 балів) за умови правильного виконання студентом усіх тестових завдань. Тест у першому змістовному модулі містить 30 завдань, кожне з яких оцінюється в 0,2 бали. Тест у другому змістовному модулі містить 25 завдань, кожне з яких оцінюється в 0,2 бали. Загальна кількість балів за тестування – 11,0.

презентація, що має бути виконана в середовищі PowerPoint. Максимальна оцінка ставиться за умови наявності не менше, ніж 20 слайдів, які у повній мірі розкривають зміст її теми, та відповідного представлення матеріалів презентації у групі. Максимальна кількість балів за презентацію – 5;

експрес-опитування, максимальна оцінка за яке складає 5 балів. Опитування кожного студента включає 5 запитань, правильна відповідь на кожне з яких оцінюється в 1 бал, неповна відповідь в 0,5 бали; Загальна кількість опитувань – 2. Максимальна оцінка за одне опитування – 5 балів, а за обидва – 10;

поточні контрольні роботи, кожна з яких максимально оцінюється в 5 балів, виконується в ПНС і містить 25 тестів. Правильна відповідь на кожен з тестів оцінюється в 0,2 бали. Кількість поточних контрольних робіт – 2. Максимальна оцінка за одну контрольну роботу – 5 балів, а за обидві – 10 балів;

колоквіум. Протягом семестру студенти пишуть 2 колоквіуми. Максимальна оцінка за кожен з колоквіумів 6 балів. Максимальна кількість балів за обидва колоквіуми – 12. Перший колоквіум включає теми 1 – 7, а другий колоквіум – теми 8 – 12. Структура колоквіуму: 1) два теоретичних питання (максимальна оцінка за кожне теоретичне завдання – 1 бал); 2) практичне завдання (максимальна оцінка 3 бали); 3) два відкриті тести на доповнення (максимальна оцінка за кожен тест – 0,5 бали).

самостійної роботи:

творче завдання. Максимальна оцінка: 5 балів, яка може бути отримана за написання п'яти міні-есе за тематикою форумів, розміщених в ПНС. Кожне міні-есе оцінюється в 1 бал після його обговорення студентами і викладачем на форумі в ПНС;

домашнє завдання. Домашнє завдання містить 7 практичних завдань, кожне з яких оцінюється в 1 бал за умови правильного виконання та наявності відповіді. За відсутності відповіді або за наявності арифметичних помилок оцінка знижується на 0,5 бали. Максимальна оцінка за домашнє завдання – 7 балів.

Підсумковий контроль:

Формою підсумкового контролю є іспит. Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей. Кожен екзаменаційний білет складається із 20 тестів та 3 практичних завдань (ситуаційного, діагностичного та евристичного).

Критерії оцінювання екзаменаційних робіт:

тести. Максимальна кількість балів –14. Кожен тест закритої форми з одиничним вибором та тест закритої форми з множинним вибором оцінюється в 0,5 бали. Кожен тест закритої форми на правильність розрахунків – в 1,5 бали. Тест відкритої форми на доповнення оцінюється в 1 бал;

стереотипне завдання. Максимальна оцінка завдання – 5 балів, із них: 1 – правильний методичний підхід, знання формули для розрахунку; 1 – правильний арифметичний розрахунок показника; 1 – оформлення рішення завдання: розв'язання, одиниці виміру, відповідь; 2 – наявність обґрунтованих висновків та відповіді;

діагностичне завдання. Максимальна оцінка завдання – 9 балів, із них: 2 – правильний методичний підхід, знання формул для розрахунку; 2 – правильний арифметичний розрахунок показників; 2 – оформлення рішення завдання: хід розрахунків, одиниці виміру, необхідні пояснення; 3 – наявність обґрунтованих висновків та відповіді;

евристичне завдання. Максимальна оцінка завдання – 12 балів, із них: 2 – володіння теоретичними знаннями та їх застосування для вирішення поставленої проблеми; 2 – послідовність та аргументованість викладення матеріалу; 2 – застосування творчого підходу до вирішення поставленої проблеми; 2 – оригінальність підходу до виконання завдання та подання результату; 4 – наявність обґрунтованих висновків щодо вирішення поставленої проблеми.

Практичні завдання передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень підготовки і компетентності студента з навчальної дисципліни.

Результат семестрового іспиту оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної "Відомості обліку успішності".

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімумально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімумально можлива кількість балів, набраних на іспиті, – 25.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Виставлення підсумкової оцінки здійснюється за шкалою, наведено в таблиці "Шкала оцінювання: національна та ЄКТС".

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано

Форми оцінювання та розподіл балів наведено у таблиці "Рейтинг-план навчальної дисципліни".

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Те- ма	Форми та види навчання	Форми оцінювання	Мак бал	
Тема 1. Економіка праці та соціально-трудові відносини як напрям наукових досліджень та	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1.1. Економіка праці та соціально-трудові відносини як навчальна дисципліна. 1.2. Взаємозв'язок навчальної дисципліни "Економіка праці та соціально-трудові відносини" з іншими дисциплінами. 1.3. Етапи становлення та тенденції розвитку економіки праці та соціально-трудових відносин		
	Семінарське заняття	Семінарське заняття 1. 1. Сутність, предмет, об'єкт навчальної дисципліни. 2. Сутність поняття "праця". 3. Сутність поняття "економіка праці". 4. Визначення поняття "соціально-трудові відносини". 5. Визначення поняття "якість трудового життя". 6. Взаємозв'язок навчальної дисципліни "Економіка праці" із іншими дисциплінами		
	<i>Самостійна робота</i>			
Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: Праця й соціально-трудові відносини як предмет наукового економічного дослідження. Структура і логіка курсу. Підготовка до семінарського заняття за питаннями: Категоріальний апарат економіки праці. Становлення соціально-трудових відносин в Україні	Перевірка домашніх завдань		
Тема 2. Праця як сфера життя людини та провідний чинник економічної діяльності. Тема 3. СТВ як	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Міні-лекція за питаннями: 2.1. Поняття і сутність категорії "праця". 2.2. Види праці. 2.3. Мотиви та стимули до праці. Проблемна лекція за питаннями: 3.1. Сутність та основи державного регулювання системи соціально-трудових відносин. 3.2. Елементи системи соціально-трудових відносин. 3.3. Рівні та предмети соціально-трудових відносин. 3.4. Типи та види соціально-трудових відносин.		
	Практичне заняття	Практичне заняття 1: 1. Оцінка забезпеченості трудовими ресурсами на макрорівні. 2. Баланс трудових ресурсів	Експрес-опитування	5
	<i>Самостійна робота</i>			
Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: Еволюція праці як чинника виробництва. Гуманізація праці. Еволюція поняття „соціально-трудові відносини”. Форми соціально-трудових відносин. Підготовка до практичного заняття за питаннями. Особливості управління трудовими ресурсами в сфері праці. Класична та неокласична теорії становлення та сутності соціально-трудових відносин. Монетаристи та неокласичний синтез	Перевірка домашніх завдань		
Тема 4. Населення і трудовий потенціал	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 4.1. Населення, показники його чисельності і складу. 4.2. Економічна структура населення. 4.3. Сутність, кількісні та якісні характеристики трудового потенціалу. Міні-лекція за питанням 4.4. Відтворення населення та формування трудового потенціалу		
	Практичне заняття	Практичне заняття 2: 1. Визначення показників структури та складу трудових ресурсів. 2. Визначення показників руху, міграції та структури населення		

Те-ма	Форми та види навчання		Форми оцінювання	Мак бал
	Самостійна робота			
	Підготовка до занять	Вивчення лекційних питань: Відтворення ресурсів для праці. Динаміка змін в структурі населення України. Динаміка змін в структурі населення світового суспільства. Підготовка до практичного заняття за питанням: Сутність та методика розрахунку чисельності економічно активного населення	Перевірка домашніх завдань	
Тема 5. Ринок праці	Аудиторна робота			
	Лекція	Міні-лекція: 5.1. Сутність, функції та елементи ринку праці. 5.2. Види і моделі ринку праці. 5.3. Державне регулювання ринку праці в Україні		
	Практичне заняття	Практичне заняття 3 Міні-тренінг з визначення показників зайнятості та економічної активності населення	Письмова контрольна робота	5
	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: Сегменти ринку праці. Попит і пропозиція на ринку праці. Підготовка до практичного заняття за питаннями. Сутність та методика розрахунку чисельності та рівня зайнятих. Методика розрахунку рівня безробіття	Перевірка домашніх завдань	
Тема 6. Регулювання зайнятості населення	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 6.1. Поняття про зайнятість. 6.2. Сутність та види безробіття. Проблемна лекція за питанням 6.3. Державне регулювання зайнятості.		
	Практичне заняття	Практичне заняття 4 1. Оцінка структури безробітного населення. 2. Визначення показників рівня безробіття	Тестування	6
	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: Форми безробіття. Державна політика в сфері зайнятості. Підготовка до семінарського заняття за наступними питаннями. Кон'юнктура та особливості ринку праці. Особливості пропозиції праці у кризовій економіці	Перевірка домашніх завдань	
Тема 7. Соціальне партнерство	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 7.1. Сутність "соціального партнерства". 7.2. Суб'єкти соціального партнерства та їх функції. 7.3. Система колективно-договірного регулювання соціально-трудова відносин		
	Семінарське заняття	Семінарське заняття 2 у формі дискусії за питаннями: 1. Об'єктивні передумови виникнення соціального партнерства. 2. Характеристика суб'єктів соціального партнерства. 3. Обґрунтування умов розвитку соціального партнерства в Україні. Кейс. Розв'язання практичних ситуацій щодо вирішення трудових конфліктів в організації з використанням основ законодавства з праці	Колоквіум	6
	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: Система заходів державного регулювання СТВ. Підготовка до заняття за питаннями: Механізм регулювання соціального партнерства	Перевірка домашніх завдань	

Те-ма	Форми та види навчання		Форми оцінювання	Мак бал
Тема 8. Сутність, фактори та резерви зростання продуктивності	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 8.1. Сутність, методи та показники вимірювання продуктивності праці. 8.2. Фактори впливу на продуктивність праці. 8.3. Резерви зростання продуктивності праці		
	Практичне заняття	Практичне заняття 5, 6. 1. Визначення рівня та динаміки продуктивності праці. 2. Факторний аналіз продуктивності праці		
	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття, огляд теоретичного матеріалу за питаннями: Продуктивність і рентабельність праці. Визначення впливу інтенсивності праці та рівень продуктивності праці	Перевірка домашніх завдань	
Тема 9. Організація заробітної плати та стимулювання праці	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Проблемна лекція: 9.1. Сутність та функції заробітної плати. 9.2. Структура фонду оплати праці. 9.3. Основи організації заробітної плати. 9.4. Тарифна система оплати праці. 9.5. Форми і системи оплати праці.		
	Семінарське заняття	Семінарське заняття 4: 1. Оплата праці в бюджетній сфері. 2. Умови застосування змішаних та диференційованих систем оплати праці. 3. Характеристика та умови застосування безтарифної системи оплати праці. 4. Гнучкі системи оплати праці. Дискусія за питанням: переваги і недоліки контрактної система оплати праці	Презентація	5
	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття за питанням: моделі мотивування ефективної роботи підприємства і його підрозділів	Перевірка домашніх завдань	
Тема 9. Організація заробітної плати та стимулювання праці	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 9.6. Визначення заробітку при відрядній оплаті праці. 9.7. Визначення заробітку при погодинній оплаті праці. 9.8. Безтарифна система оплати праці. 9.9. Характеристика систем преміювання		
	Практичне заняття	Практичне заняття 7, 8 1. Визначення погодинного заробітку. 1. Визначення відрядного заробітку. 2. Розподіл колективного заробітку	Письмова контрольна робота	5
	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття та огляд теоретичного матеріалу за питанням: Порівняльна характеристика погодинної і відрядної форм оплати праці. Визначення видів компенсацій за роботу в несприятливих умовах праці	Перевірка домашніх завдань	
Тема 10. Аналіз і планування трудових показників	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 10.1. Сутність та інформаційна база аналізу трудових показників. 10.2. Аналіз забезпеченості підприємства персоналом. 10.3. Аналіз ефективності використання персоналу. 10.4. Аналіз витрат на оплату праці. 10.5. Сутність, методи та завдання планування трудових показників. 10.6. Методика планування трудових показників		
	Практичне заняття	Практичне заняття 9, 10 1. Аналіз виконання плану основних показників із праці. 2. Аналіз складу та руху працівників на підприємстві. 3. Факторний аналіз показників з праці	Експрес-опитування	5

Те-ма	Форми та види навчання		Форми оцінювання	Мак бал
	<i>Самостійна робота</i>			
	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття, огляд теоретичного матеріалу за питаннями: Розробка структури плану з праці та системи показників, що його формують, на прикладі машинобудівного підприємства. Економічний аналіз у трудовій сфері. Застосування інструкції зі статистики кількості працівників	Перевірка домашніх завдань	7
Тема 11. Звітність і аудит у сфері праці	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Міні-лекція: 11.1. Статистична звітність з праці. 11.2. Сутність, мета та завдання аудиту персоналу. 11.3. Види та процедури аудиту персоналу		
	Семінарське заняття	Семінарське заняття 5 : 1. Основні напрями аудиту у сфері праці. 2. Підходи до класифікації аудиту персоналу. 3. Склад і зміст форм статистичної звітності з праці. 4. Процедури аудиту персоналу	Тестування	5
			Колоквіум	6
	<i>Самостійна робота</i>			
Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття, огляд теоретичного матеріалу за питаннями: Етапи і методи проведення аудиту в сфері праці. Ефективність аудиту персоналу	Перевірка домашніх завдань		
Тема 12. Організація та нормування праці	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 12.1. Сутність і завдання організації праці. 12.2. Механізм організації праці. Елементи організації праці. 12.3. Організація робочих місць. 12.4. Сутність та завдання нормування праці. 12.5. Система нормування праці		
	Практичне заняття	Практичне заняття 11 1. Визначення норм часу на виконання робіт. 2. Аналіз обґрунтованості норм з праці	Творче завдання	5
	<i>Самостійна робота</i>			
Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття, огляд теоретичного матеріалу за питаннями: Нормативні матеріали для організації і нормування праці. Система норм і нормативів праці в різних країнах світу. Зарубіжний досвід організації праці на підприємствах	Перевірка домашніх завдань		
Іспит				40

5. Рекомендована література

Основна

1. Економіка праці : навчальний посібник [електронний ресурс] / за заг. ред. Г. В. Назарової. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. – 330 с.
2. Олійник Т. І. Економіка праці і соціально-трудова відносина : навч. посіб. / Т. І. Олійник, Е. В. Пахуча ; Харків. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. – Харків : Друкарня Мадрид, 2019. – 279 с.
3. Ткачук В. А. Практикум з економіки праці і соціально-трудова відносин : навч. посіб. / В. А. Ткачук, Є. О. Ланченко, Т. О. Костюк. – Київ : НУБіП України, 2018. – 555 с.

Додаткова

4. Азьмук Н. А. Трансформація зайнятості при переході до цифрової економіки: глобальні виклики та стратегії адаптації : монографія / Н. А. Азьмук. – Київ : Знання, 2019. – 335 с.

5. Маслов А. О. Інформаційно-знаннява економіка: підручник / А. О. Маслов ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ : Київський університет, 2021. – 559 с.

6. Мішина С.В. Економіка праці: методичні рекомендації до виконання самостійної роботи для студентів спеціальності 051 “Економіка” першого (бакалаврського) рівня [Електронне видання] / С. В. Мішина. – Харків : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 90 с.

7. Надрага В. І. Економіка праці та мотивація трудової діяльності : підручник / В. І. Надрага, А. Ю. Пекін. – Київ : ІПК ДСЗУ, 2020. – 518 с.

8. Петрашак О. О. Продуктивність праці у сучасних умовах: соціально-економічний аспект : монографія / О. О. Петрашак ; Чернівець. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. – Чернівці : Рута, 2018. – 183 с.

9. Цевух Ю. О. Ринок праці, міграція та соціально-економічний розвиток Європейського Союзу та України : навч.-метод. посіб. / Ю. О. Цевух ; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. – Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2021. – 138 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

10. Державний комітет статистики України. Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

11. Інститут демографії та соціальних досліджень Національної академії наук України. Режим доступу : <http://www.idss.org.ua/>.

12. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Дисципліна "Економіка праці та соціально-трудова відносини" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=4624>.

13. Співтовариство кадровиків і спеціалістів з управління персоналом. Режим доступу : <http://hrliga.com/>.